

Wokół 13 postulatów¹

Propozycje zmian w pomocy społecznej

Prezentowane propozycje zmian – postulaty dotyczące poprawy działalności ośrodków pomocy społecznej w Polsce, to efekt kilkumiesięcznej debaty praktyków pomocy społecznej, prowadzonej na niezależnym środowiskowym forum internetowym².

Analizowane wypowiedzi wskazują jednoznacznie na krytyczną ocenę funkcjonowania systemu pomocy, zaś punkt widzenia praktyków, dotychczas niemal nieobecny w debacie publicznej, wart jest przedstawienia jako prezentacja rzeczywistych, codziennych barier wpływających na niską jakość i małą skuteczność wsparcia. Wnioski z forum znajdują potwierdzenie w badaniach naukowych, a obydwie te głosy – teoretyków i praktyków, są zgodne w kwestii potrzeby gruntownych zmian.

Krytyczna refleksja nad modelem pomocy społecznej z pewnością nie jest obca decydentom mającym wpływ na kluczowe decyzje kształtujące system społecznego wsparcia. Powszechnie znane opinie pozwalają na postawienie tezy, że obecna kondycja pomocy społecznej jest niepokojąco słaba, że nie wypełnia ona zadań związanych z integracją społeczną, toleruje i wzmacnia postawy bierne, jest bezradna wobec kulturowego dziedziczenia biedy w rodzinach klientów, a utrzymywanie dotychczasowego sposobu działania instytucji jest nieuzasadnione z uwagi na zbyt niską efektywność ponoszonych kosztów. Są to koszty psychologiczne, moralne i zdrowotne, ponoszone przez kadrę realizującą zadania systemu, będące wynikiem nadmiernego i długotrwałego obciążenia licznymi obowiązkami o bardzo zróżnicowanym i często zmieniającym się charakterze, jak i koszty finansowe, mierzone odsetkiem wydatków budżetowych przeznaczanych, w coraz większym stopniu, przez samorządy na pomoc społeczną³.

Jako swoistą ilustrację, przypadki bezradności, bezskuteczności obecnego systemu chętnie pokazują media, kreując sensacje z ludzkich dramatów. Padają zarzuty o marnotrawstwie pieniędzy – utrzymywaniu patologii społecznej, a w konsekwencji kształtowany jest stereotyp biedy zawinionej⁴. Pojawiają się również próby analizy dziennikarskiej istniejącego stanu i możliwych kierunków zmian. Merytorycznie rzecz biorąc propozycje te często pozostawiają wiele do życzenia. Medialny przekaz na temat biedy, adresowany do szerokiego grona odbiorców, przeważnie jest zdecydowanie negatywny. Jednocześnie brakuje konsekwentnie budowanej przeciwwagi dla tego obrazu – pozytywnej promocji działań skutecznych, przynoszących społeczne korzyści z istnienia systemu wsparcia⁵.

Szereg badań naukowych pokazuje, że faktyczna praca służb społecznych nie realizuje w praktyce teoretycznych założeń ustawowych, redukując sferę interwencji do niezbędnego minimum, koniecznego do spełniania wymogów formalno – prawnych⁶.

Lista postulatów

Wynikiem debaty uczestników forum internetowego są postulaty, stanowiące jednocześnie propozycje zmian w systemie pomocy społecznej. Lista postulatów uzupełniona jest wynikami badania ankietowego na próbie 251 respondentów z całej Polski przeprowadzonego w ciągu 4 dni (29.01 – 2.02.2010)⁷:

I. Konieczne jest uwzględnienie w polityce społecznej państwa dostępnych wyników badań diagnozujących problemy społeczne, takie jak nieuchronny proces wykluczenia społecznego i wzrost patologii na obszarach skupiających osoby biedne lub obciążone różnymi ograniczeniami.

Stopniowo postępuje zjawisko wyuczonej bezradności i wzrost bierno-

ści osób wyręczanych przez instytucje, dziedziczenie statusu, szans życiowych oraz postaw mentalnych w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

1. Nie wolno dopuszczać do koncentracji biedy

Nie powinno się budować bloków socjalnych, kontenerów mieszkalnych lub adaptować na ten cel budownictwa wielorodzinnego o obniżonym standardzie. Osoby wykluczone z normalnego rynku mieszkaniowego nie powinny być umieszczane w bezpośrednim sąsiedztwie, gdyż prowadzi to do tworzenia subkultury biedy – gettyzacji, i ogranicza skuteczność środowiskowej pracy socjalnej. Przyzwolenie na procesy żywiołowe (ekskluzja przestrzenna) doprowadza do tworzenia „dzielnic nędzy” niemal w każdym mieście, toteż zakres tego postulatu obejmuje zmiany w ustawach związanych z mieszkalnictwem.

Za – 83,5% głosujących Przeciw – 8,4% głosujących

Próby rozwiązywania problemów w drodze bezosobowych decyzji administracyjnych, ignorujących zdiagnozowane procesy społeczne, ograniczają możliwości działania pomocy społecznej. Przykładem jest sytuacja osób wyekskmitowanych, najczęściej za nieplacenie czynszu, do wielorodzinnych domów z mieszkaniami socjalnymi. Czynniki w tych mieszkaniach są subsydiowane, ale ze względów bezpieczeństwa nie ma w nich z reguły instalacji gazowych, a lokatorzy mają opłacać najdroższy nośnik energii – prąd. Niemal wykładniczo rośnie zatem ich zadłużenie.

Retorycznymi pozostają pytania, czy pomogą projekty unijne, czy zda egzamin najbardziej nawet profesjonalna praca socjalna w tej sytuacji? Udział w opiniowaniu przydziału do tych mieszkań przedstawicieli OPS wydaje się nieporozumieniem, gdyż powoduje akceptację tego typu rozwiązań. Bez ustawowych regulacji, pozostawienie

⇒ samorządom decyzji dotyczących przydziału mieszkań socjalnych, nie poprawi sytuacji. Dodatkowym problemem są coraz bardziej ograniczone możliwości finansowania mieszkań socjalnych przez samorządy gmin⁸.

2. Należy pozostawić decyzję o dożywianiu dzieci w gestii pracownika socjalnego najlepiej znającego środowisko

Przydział środków na dofinansowanie dożywiania powinien dopuszczać samodzielnie decyzje samorządów o podziale tych środków również na tworzenie infrastruktury np. stołówki, personel itp.

Za – 84,7% głosujących Przeciw – 6,4% głosujących

Dotychczasowa praktyka programów dożywiania w niezamierzony sposób doprowadza do stygmatyzacji dzieci (wywiady OPS) i, zwalniając często rodziców z zabezpieczenia podstawowych potrzeb własnych dzieci, wywołuje niebezpieczeństwo tworzenia postaw roszczeniowych już u najmłodszych, rozluźniając jednocześnie więzy rodzinne. W tym wypadku nadmierny interwencjonizm państwa w długofalowej perspektywie może wywołać skutki odwrotne od zamierzonych⁹. Konieczność zachowania elastyczności w dostępie do finansowania zawarta jest w wypowiedzi z forum: „...kryterium 150% – uważam że wystarczyłoby 100% + delegacja dla kierownika ops umożliwiająca przyznanie pomocy (posiłek, ewentualnie zasiłek na żywność) niezależnie od dochodu – nie robimy wtedy masówki tylko dokładniej adresujemy pomoc...”

3. Konieczne są zapisy w ustawie o pomocy odrębnie i specjalnie traktujące dzieci i młodzież do 17 lat

Praktyka pokazuje, że głowa rodziny korzystając z pomocy nie zawsze bierze pod uwagę te interesy.

Za – 85,1% głosujących Przeciw – 6,8% głosujących

Palącym problemem do rozwiązania jest juvenilizacja biedy w Polsce, oznacza bowiem zapowiedź znacznie ostrzejszych nierówności społecznych w przyszłości, ponieważ zmarginalizowana młodzież nie ma możliwości in-

dywidualnego inwestowania we własną przyszłość¹⁰. Różnice dostępności do edukacji przedszkolnej między miastem a wsią, od wielu lat utrwalają rozwarstwienie społeczne¹¹.

II. Konieczne jest dokonanie zmiany w zakresie obowiązków wypełnianych przez pracowników socjalnych

4. Należy ograniczyć maksymalną liczbę środowisk przypadających na jednego pracownika socjalnego do 50

Liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej powinna zostać określona na podstawie średniego wskaźnika liczby rodzin klientów pomocy społecznej za ostatnie trzy lata.

Za – 89,7% głosujących Przeciw – 7,4% głosujących

Jeśli praca socjalna realnie ma być wykonywana, elastyczność liczby środowisk jest bezdyskusyjnym wymogiem. Przede wszystkim ze względu na zróżnicowaną „jakość” problemów.

5. Konieczne jest upowszechnienie środowiskowej pracy socjalnej obok pracy z indywidualnym przypadkiem

Postulat wskazuje na ciągłe niedocenianą i nadal niemal nieobecną formę pracy na rzecz budowy szeroko rozumianego środowiska, budzenia poczucia wspólnoty, identyfikacji z jej celami, wspólnej tożsamości, inicjowania pomocy sąsiedzkiej. Pracownik socjalny powinien być osobą publiczną i rozpoznawalną, osobą zaufania, powinien inicjować działania profilaktyczne i integracyjne.

Postulat ten ilustruje wypowiedź z forum: „...pracownik socjalny wykonał dużo dobrej roboty, zaniedbane klatki odmalowano, otoczenie uprzątnięto i dalej nic, nie można wykrzesać z ludzi nic więcej, nie garną się do współdziałania. Prawidłowo przygotowany pracownik socjalny do posługiwania się metodą środowiskową wie, że trzeba tworzyć instytucje, one podtrzymują interakcje między ludźmi (w tym wypadku np. klub, stowarzyszenie, komitet etc), trzeba budować formy, żeby mieściły treści. Inaczej jest wypalenie, poczucie, że nie do końca wygraliśmy z problemem. Nadszedł czas na profesjonalizm!”

Za – 89,5% głosujących Przeciw – 4,8% głosujących

6. Konieczne jest wyznaczenie każdorazowo ram czasowych dla pracy socjalnej

Mówiąc o ramach czasowych mamy na myśli efektywność, racjonalność kosztów. W niektórych przypadkach należy zostawić pewien rodzaj działań opiekuńczych dla osób, które nie rokują zmian, a wysiłek skierować tam, gdzie zmiany są realne.

Za – 79,3% głosujących Przeciw – 8,9% głosujących

7. Konieczna jest koncentracja na pracy z „podmiotem” w projektach unijnych

Zasadna wydaje się rewizja sztywnych i ograniczających programów unijnych w wymiarach: instytucjonalnym, strukturalnym i mentalnym. Poprzez działanie działań rzetelną analizą lokalnych uwarunkowań kulturowych, rynku pracy itd. Likwidacja „monokultur” działań sprowadzających się wyłącznie do szkoleń. Niezależna ewaluacja projektów unijnych, tak finansowa jak i merytoryczna.

Za – 73% głosujących Przeciw – 5,2% głosujących

Na problem w uznaniu podmiotowości klienta przy realizacji projektów unijnych zwraca uwagę Cezary Miżewski, uczestnik dyskusji na forum ops.pl. Poniżej cytujemy jego wypowiedzi.

„Projekty unijne dla ośrodków pomocy społecznej dają wiele nowych możliwości (...) Istnieją jednak co najmniej cztery problemy w ich dotychczasowej realizacji:

1. Problem instytucjonalny. Dotyczy on w szczególności najmniejszych – wiejskich i wiejsko-miejskich ośrodków, w których jest zatrudniona niewielka grupa pracowników. Ich sytuacja jest niezwykle trudna. (...) Zgodnie z „Zasadami przygotowania, realizacji i rozliczania...” dla projektów systemowych, środki na zatrudnienie pracowników socjalnych miały trafić do jednostek w gminach do 20 tys. osób. W związku z powyższym niezbędne jest: po pierwsze dokonanie całościowego przeglądu dotychczasowego zatrudnienia w małych OPS, w tym zatrudnienia finansowanego z PO KL i dokonanie koniecznych

zmian w 2010 i następnych latach. Po drugie, należy przygotować rozwiązania pozwalające na zwiększanie zatrudnienia w małych ośrodkach pracowników socjalnych ze środków budżetowych. Rozwiązanie to jest możliwe w ramach zmian w ustawie o pomocy społecznej, a było projektowane w projekcie ustawy o zasadach polityki społecznej.

2. Problem strukturalny. Wynika z dążenia części Instytucji Pośredniczących (IP) do skategoryzowania projektów i klientów na poziomie przygotowania wniosków (...), co wywołuje działania niecelowe i marnotrawstwo środków. (...) IP narzucają precyzyjne określenie instrumentów wsparcia, co skutkuje tworzeniem narzędzi o charakterze uniwersalnym i standardowym (np. szkoleń), które nie są dopasowane do indywidualnych potrzeb w kontrakcie socjalnym.

Kolejnym elementem jest wyrubowywanie wskaźników skłaniające do działań akordowych. (...) Dlatego też należałoby skorygować Szczegółowy Opis Priorytetów PO KL, pozwalając na większy udział środowiska osób zagrożonych wykluczeniem. Ponadto Instytucja Zarządzająca PO KL powinna w sposób precyzyjny określić instytucjom pośredniczącym zakres wymagań, który pozwoli na indywidualizację i elastyczność działania przyczyniając się do lepszej efektywności, a nie biurokratycznego rozliczania działań.

3. Problem mentalny kierownictwa ośrodków pomocy społecznej oraz ich pracowników. (...) W wielu przypadkach powielane były działania, które powinny raczej stanowić domenę powiatowych urzędów pracy, w tym szkolenia zawodowe, nie mające żadnego związku z indywidualnym planem integracyjnym. Wynika to z braku czasu, chęci czy możliwości, ale częściej z braku kompetencji do działań, które nie były realizowane od dwudziestu lat w ośrodkach pomocy społecznej. Wymaga to zmiany sposobu działań edukacyjnych adresowanych do jednostek pomocy społecznej. Projekty szkoleniowe ROPS powinny znacznie poprawić jakość swoich ofert (...).

4. Problem przepływów finansowych. Obecny system przekazywania środków powoduje skupianie się pracowników na problemach nie związanych z rzeczywistą pracą socjalną. (...) Wiele samorządów, obawiając się „discypliny budżetowej”, odmawia zaplanowania w swoim budżecie środków, które

następnie zostaną zrefundowane z PO KL. Problematyka ta została zepchnięta na lokalne samorządy, gdy tymczasem jest to problem systemowy, który powinien zostać rozwiązany przez Instytucję Zarządzającą PO KL z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu.

W kontekście realizacji projektów systemowych PO KL warto zwrócić uwagę na problemy stygmatyzacji i naznaczania klientów – stanowi to pokłosie dotychczasowego wizerunku ośrodków pomocy społecznej, będącej przecież w gminach w istocie „opieką społeczną”. Wymaga to przygotowania szerszych działań promocyjnych na rzecz zmiany wizerunku pomocy społecznej i zawodu pracownika socjalnego. Wydaje się że MPiPS mogłoby przygotować taki projekt w ramach PO KL. Zmiana wizerunku medialnego ma fundamentalne znaczenie w postrzeganiu pomocy społecznej przez klientów, środowiska samorządowe jak i decydentów.”

III. Konieczne jest podniesienie prestiżu zawodu pracownika socjalnego

8. Należy odpolitycznić mianowanie szefów jednostek OPS

**Za – 88,74% głosujących
Przeciw – 1,6% głosujących**

Wynik głosowania jest sam w sobie komentarzem.

9. Należy oddzielić pracę socjalną od naliczania zasiłków

Zasady przyznawania zasiłków i duża liczba rodzajów świadczeń powodują chaos i trudności w sprawnej realizacji procedur administracyjnych, wysokie nakłady czasu pracy i związane z tym koszty. Pieniądże zaangażowane w obsługę skomplikowanych procedur mogłyby się przyczyniać bezpośrednio do rozwiązywania problemów społecznych, jednak warunkiem jest uproszczenie systemu zasiłków do tego stopnia, by umożliwić rozpatrywanie wniosków przez referentów do spraw świadczeń. Sama praca socjalna mogłaby wówczas być traktowana jako zawodowe rozwiązywanie problemów społecznych przez profesjonalną kadre.

**Za – 81,8% głosujących
Przeciw – 8,1% głosujących**

Wypowiedź pracownika socjalnego ilustrująca problem: „Jesteśmy coraz większą kulą u nogi wójtów, burmistrzów, a ci coraz więcej nam wrzucają, żeby ta kula nieco mniej ciążyła. Skutek jest taki, że coraz mniej pracownika socjalnego w pracowniku socjalnym. Co raz lepiej idzie mi obsługa programu, pisanie decyzji na przeróżne świadczenia niekoniecznie związane z pomocą społeczną, coraz gorzej dogadywanie się z podopiecznymi. No, ale cóż, grunt żeby w papierach wszystko grało i było na czas, co tam człowiek.”

10. Konieczne jest zwiększenie autonomii decyzyjnej pracownika socjalnego

Autonomia wiąże się z przyjęciem pełnej odpowiedzialności za skutki decyzji, toteż wymagane jest zapewnienie pracownikom socjalnym pełnego dostępu do konsultacji z psychologami, prawnikami itp. Obecnie nagminne są przypadki, kiedy klient może uzyskać świadczenia po interwencji u kierownika lub dyrektora, a nawet wójta. Obniża to prestiż zawodu i sprzyja nieskuteczności podejmowanych działań. Poczucie braku wpływu na formę i wymiar pomocy powoduje, że pracownicy tracą motywację i obniża się jakość ich usług.

Zwiększenie autonomii powinno uruchomić również mechanizmy pozytywnej selekcji w zawodzie. Jako czynnik wspierający budowanie prestiżu zawodu decydującą rolę powinna pełnić właściwa edukacja.

Za – 91,5% głosujących Przeciw – 5,2% głosujących

11. Droga do profesjonalizacji zawodu pracownika socjalnego nie powinna ograniczać dostępu do zawodu przedstawicielom zbliżonych zawodów np. psychologom, socjologom, prawnikom, absolwentom resocjalizacji, pedagogiki różnego typu itp.

Specjalność pracy socjalnej powinna być dostępna na studiach drugiego stopnia lub podyplomowych. Warto się zastanowić nad kształceniem, które lepiej przygotowuje absolwentów do ich roli zawodowej, skutecznie wyposaży w wiedzę na temat warsztatu, technik i etapów postępowania metodycznego. Przekazywana wiedza jest bowiem traktowana jako abstrakcja, nieprzekładalna na kon-

⇒ kretne życiowe sytuacje, z jakimi zmagają się pomoc społeczna w codziennej pracy. Bez tego przełożenia, górę biorą stereotypy, próby załatwiania spraw „na chwilę”, bez uwzględnienia dłuższej perspektywy.

Za – 78% głosujących
Przeciw – 11,4% głosujących

12. Konieczne jest zwiększenie bezpieczeństwa pracowników stykających się z przejawami patologii społecznej

Za – 94,8% głosujących
Przeciw – 2,4% głosujących

Dramatyczną ilustracją wagi problemu bezpieczeństwa pracowników jest brutalne zabójstwo pracownika socjalnego w Kostomłotach koło Wrocławia, w trakcie wizyty u swoich klientów. Niskie zarobki pracowników pomocy społecznej zmuszają często do podejmowania dodatkowych zajęć. W tym przypadku była to rola społecznego kuratora sądowego¹².

Komentarz z forum: „W dwójkę (wyjście w teren) u nas to niemożliwe. Za dużo spraw jak na jedną osobę, a za mało pracowników socjalnych. Praca w środowisku, projekty, grupy wsparcia, kontrakty, alimentacje, różnego rodzaju formy aktywizacji społeczności lokalnej (CIS, współpraca...) wypełnianie, czynności administracyjne (rejestr rejestruje

rejestr, a tych rejestrów chyba 9 albo więcej) i co chwilę liczenie na piechotę, np. ilość wyjść w teren, ile wywiadów, osób bezrobotnych, Niebieskich Kart, korzystających z obiadów, wiek dzieci, szkoły, itp. Terminy, terminy i na bieżąco ustawy, nowelizacje, dotyczące innych instytucji, ale związanych współpracą z nami. Przeciężenie totalne¹³”

13. Ze względów prestiżowych i motywacyjnych konieczne jest podwyższenie wynagrodzenia pracowników socjalnych do poziomu średniej krajowej

Zbyt niskie zarobki sprzyjają negatywnej selekcji do zawodu i rotacji kadr, uniemożliwiając także podejmowanie działań zaplanowanych w czasie. Obecny poziom wynagradzania pracowników ośrodków pomocy ogranicza efektywne wykonywanie pracy, zniechęca i obniża morale pracowników.

Za – 96% głosujących
Przeciw – 2% głosujących

Na zakończenie

Zdecydowana większość pracowników pomocy społecznej opowiada się za kompleksowymi zmianami w systemie. Zmiany te są oczekiwane i mówią jednocześnie o nieakceptowanych ograniczeniach systemu w realizowaniu swojej funkcji. Ograniczeniach, które w zdecydowanej większości narzuca obecny kształt i sposób działania struk-

tur organizacyjnych ośrodków pomocy społecznej oraz rodzaj realizowanych przez nie zadań. Wydaje się, że obecna pomoc społeczna zgubiła cel, jakim jest skuteczna pomoc najsłabszym.

Rola i miejsce systemu pomocy społecznej są determinowane przez politykę społeczną. Nadmierny wpływ polityczny w ostatnich latach wyraźnie pozbawił ten system autonomii, czyniąc pomoc społeczną „śmietnikiem” dla wykluczonych z innych systemów. Sprzyja to rozwojowi biurokracji (nadmiernej biurokracji), stając się formą „zewnętrznej nacisku” mającego zapewnić skuteczność¹⁴.

Uważamy, że zmiany są niezbędne dla przeciwdziałania postępującej niewydolności i destrukcji systemu. Należy zredefiniować cele istnienia pomocy społecznej jako takiej. Wziąć pod uwagę zarówno pracę socjalną, jak i całość świadczeń: materialnych, usługowych, instytucjonalnych. Zastanowić się nad dostosowaniem standardów do aktualnych realiów gospodarczych i społecznych, aby zapisy wprowadzające nowe standardy nie powodowały kolejnych wykluczeń.

Pragniemy zwrócić uwagę, że zdecydowana większość postulowanych propozycji może, wskutek otwarcia na racjonalne działania, ograniczyć koszty utrzymania systemu. Mamy nadzieję, że przedstawione propozycje zmian skłonią do refleksji społeczność zawodowych „pomagaczy” i że na samej refleksji się nie skończy.

ZDZISŁAW SKUZA,
Miejski Ośrodek Pomocy
Rodzinie w Kielcach
BEATA ŻUKOWSKA,
Miejski Ośrodek Pomocy
Rodzinie w Bytomiu

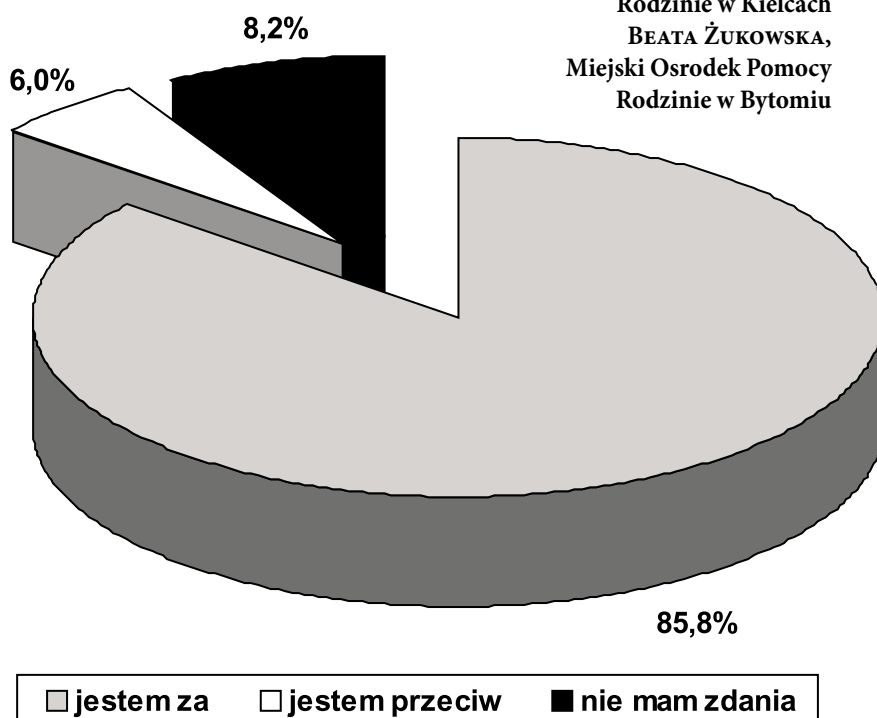
Czy jest Pani/Pan za kompleksowymi zmianami w systemie pomocy społecznej?

Odpowiedzi respondentów w odniesieniu do poszczególnych postulatów wymienionych w artykule:

1. Za – 83,5%, Przeciw – 8,4%
2. Za – 84,7%, Przeciw – 6,4%
3. Za – 85,1%, Przeciw – 6,8%
4. Za – 89,7%, Przeciw – 7,4%
5. Za – 89,5%, Przeciw – 4,8%
6. Za – 79,3%, Przeciw – 8,9%
7. Za – 73%, Przeciw – 5,2%
8. Za – 88,74%, Przeciw – 1,6%
9. Za – 81,8%, Przeciw – 8,1%
10. Za – 91,5%, Przeciw – 5,2%
11. Za – 78%, Przeciw – 11,4%
12. Za – 94,8%, Przeciw – 2,4%
13. Za – 96%, Przeciw – 2%

**Za – średnio 85,8%, Przeciw – średnio 6%,
nie mam zdania – średnio 8,2%**

Oprac.: Redakcja „Problemy Społecznych”

Przypisy

¹ Inspiracją do przedstawienia propozycji zmian w pomocy społecznej są wątki z internetowego niezależnego forum ośrodków pomocy społecznej. Prezentowany artykuł wyraża opinię środowiska pracowników pomocy społecznej z aktywnych debat na forum, w których liczba wpisów przekroczyła sześćset od jesieni 2009 roku. W dyskusji, w dużej części także poza forum, brali udział pracownicy socjalni, naukowcy, kierownicy i dyrektorzy ośrodków pomocy społecznej oraz pracownicy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Część z nich pragnęła zachować anonimowość.

² www.ops.pl

³ Dane opublikowane w I części „Raportu o stanie miast” Związku Miast Polskich „wskazują, że udział wydatków na pomoc społeczną w budżetach wielu miast zbliża się do 20 proc. (a w pojedynczych przypadkach nawet przekracza ten poziom) i – jak podkreślają autorzy raportu – trudno sobie wyobrazić, by mógł on utrzymać się przez dłuższy okres na tym poziomie bez szkody dla innych obszarów zadań samorządu.” Serwis Samorządowy PAP

⁴ Por. Elżbieta Tarkowska, Co się dzieje z moralnością w warunkach ubóstwa? Instytut Filozofii i Socjologii PAN, Zdzisław Skuza, Postawy uczestników forum internetowego na temat zła spowodowanego biedą (w.): Halina Mielicka (red.) Folklor i folklorizm w zglobalizowanym społeczeństwie polskim, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2009, s. 101-113

⁵ Dobrym przykładem takiej promocji była działalność J. Kuronia w czasie kształtowania się zaczątków obecnego systemu.

⁶ Wśród naukowców zajmujących się badaniami empirycznymi ubóstwa, należy wymienić Wielisławę Warzywodę-Kruszyńską, Jerzego Krzyszkowskiego, Jolantę Grotowską-Leder z Uniwersytetu Łódzkiego, tworzących łódzką szkołę badań nad biedą, Kazimierę i Jacka Wodzów, Dobroniegę Trawkowską z Uniwersytetu Śląskiego, Mariolę Mirowską, Izabelę Krasiejko z Akademii im. J. Długosza w Częstochowie, Izabelę Rybkę z Uniwersytetu Warszawskiego i wielu innych.

⁷ <http://www.ankietka.pl/wyniki-badania/34727/propozycje-zmian-w-pomocy-spoecznej.html>

Ankiety wypełniło w ciągu 4 dni 251 respondentów! W tym 86,5% kobiet i 13,1% mężczyzn. Niemal dwukrotnie więcej osób powyżej 35 lat. Wykształcenie wyższe reprezentowało 77,4% respondentów, średnie 22,2% respondentów, tylko jedna osoba ma wykształcenie podstawowe. Najwięcej ankiet wypełnili mieszkańcy miast (47,4%), niemal po tyle samo (27% i 25,8%) reprezentanci gmin miejsko-wiejskich i wiejskich. Pojawiło się 51 uwag, komentarzy i postulatów, tak więc co piąta osoba przekazała swoją opinię.

Dla większej czytelności wyników połączono „zdecydowanie popieram” i „popieram” w jedną odpowiedź „za” i analogicznie „nie popieram” i „zdecydowanie nie popieram” w odpowiedź „przeciw”. Odpowiedzi „nie mam zdania” nie uwzględniono w wynikach, dlatego nie sumuje się do 100%

⁸ Mimo iż ustawa o ochronie praw lokatorów w art. 22 obowiązuje gminy do przeznaczenia części swoich zasobów na lokale socjalne, znaczna część gmin nie realizuje tego zadania ze względu na brak wyodrębnionych lokali socjalnych. Tym samym liczba osób oczekujących na przydział lokalu socjalnego znacznie przewyższa liczbę lokali przeznaczonych na ten cel oraz możliwości własne gmin co do wykonania tego zadania. Taka sytuacja pociąga za sobą coraz większą liczbę wyroków eksmisyjnych, a w konsekwencji również zwiększającą się wartość wydatków gmin z uwagi na brak możliwości wskazania lokali socjalnych. Pojawia się tutaj swoisty paradoks, ponieważ ustawa o ochronie praw lokatorów nakłada na gminę obowiązek zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych, a z drugiej strony brak środków finansowych powoduje, że – niestety – nawet mimo szczerych chęci, gminy nie są w stanie spełnić swego ustawowego obowiązku. Sytuacja ta może ulec poprawie jedynie poprzez aktywne wsparcie ze strony rządu oraz stworzenie dobrego prawa w przedmiotowym zakresie, co – miejmy nadzieję – zapoczątkowane zostanie dzięki dokumentowi traktującemu o kierunkach reformy systemu budownictwa społecznego w Polsce. „Fundacje budownictwa społecznego alternatywą dla gminnych problemów mieszkaniowych” – rozmowa z prezesem Zarządu Instytutu Gospodarki Nieruchomościami oraz prezydentem Federacji Gospodarki Nieruchomo-

ściami, Arkadiuszem Borkiem, <http://www.ign.org.pl/>

⁹ Por. Zdzisław Skuza, Świętokrzyska mapa biedy, Zeszyty Wszechnicy Świętokrzyskiej nr 1/27.2009, Seria: Polityka społeczna i praca socjalna, Kielce 2009, s. 79-92

¹⁰ Wielisława Warzywoda – Kruszyńska, Zjawisko biedy dzieci a zagrożenie wykluczeniem społecznym w przyszłości. Mapa biedy – rozmieszczenie i zakres biedy wśród dzieci na terenie województwa łódzkiego, <http://www.brpd.gov.pl/badaniabiedy.html>

¹¹ Zgodnie z zasadą kompensacji, to dzieci wychowywane w gorszych warunkach materialnych i społecznych powinny mieć dostęp do lepszych usług edukacyjnych, by dorównać poziomowi umiejętności, który dzieci ze środowisk uprzywilejowanych wynoszą w prosty sposób z domu. Badania podkreślają znaczenie korzystnych efektów, wynikających z edukacji przedszkolnej przede wszystkim dla dzieci z upośledzonych społecznie środowisk. Dzieci te, z uwagi na przekazywaną im gorszą początkową pozycję, w największym stopniu narażone są na trudności w swojej karierze edukacyjnej. Dlatego dla tych dzieci właśnie największe znaczenie mają działania nastawione na wyrównywanie szans edukacyjnych, szczególnie poprzez rozwijanie ich umiejętności poznawczych i społecznych od najwcześniejszych lat. Teresa Ogrodzińska (red.), Koncepcja wyrównywania szans edukacyjnych młodszych dzieci poprzez upowszechnianie wychowania przedszkolnego i obniżenia wieku obowiązku szkolnego do sześciu lat, MENiS, Warszawa 2002, s. 5

¹² Symboliczny wymiar tej tragedii podkreśla fakt, że zdarzenie miało miejsce 16.03.2010 r. w Dniu Światowego Dnia Pracy Socjalnej.

¹³ www.ops.pl, komentarz do art. Śmierć w terenie, 2010-03-27 12:41, <http://ops.pl/news.php?id=18896>

¹⁴ Por. Niclas Luhmann N, Teoria polityczna państwa bezpieczeństwa socjalnego, (polskie tłumaczenie: Skąpska G.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994